

Opinnäytetyö (AMK)

Kuvataiteen koulutusohjelma

Kuvataide

2009

Erkki Nampajärvi

Miksi teen, mitä teen?

– Pohdintoja intuitiosta ja kuvataiteesta

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kuvataiteen koulutusohjelma | Kuvataide

30.10 2009 | Sivumäärä 22.

Ohjaajat: Ilona Tanskanen, Taina Erävaara

Erkki Nampajärvi

Miksi teen, mitä teen?

Käsittelen opinnäytetyöni kirjallisessa osassa omaa taiteilijuuttani. Tavoitteenani on selventää henkilöhistoriani kautta millainen olen taiteilijana sekä syitä, miksi en opiskellut johonkin muuhun ammattiin. Kerron tekniikoista, joita käytän ja miksi olen niihin päätenyt.

Eräs tärkeä ilmaisumuoto minulle on piirtäminen. Teen piirustukseni spontaanisti sisäistä intuitiotani seuraten ja siihen luottaen. Selvitän lukijalle, mitkä välineet sopivat mielestäni hyvin tämän tyyppiseen tekotapaan. Kirjoittamishetkellä tein erästä isoa piirrosta, josta otin neljä kuvaa eri työvaiheista. Laitoin kuvat kirjalliseen opinnäytetyöhöni, ja kerron jokaisesta vaiheesta senhetkisiä mietteitäni.

Opinnäytetyöni yksi keskeinen teema on spontaani omaperäisyys, sekä miten käytän sitä teoksissani. Pyrin selvittämään omaperäisyyden luonnetta ja kuinka tärkeä on luottaa omaan ajatuksiinsa. Lähestymistapani on henkilökohtainen ja perustuu omaan mielipiteisiini, keinoihin jotka olen hyviksi havainnut. Esittelen myös muutamilla lainauksilla muiden taiteilijoiden tai alan perehtyneiden henkilöiden kommentteja ja miten ne itse ymmärrän.

Muissa aiheissa selvitän millaista taiteeni on ja tulkintoja siitä. Millä tavoin koen ylipäättään maailman ja todellisuuden. Pohdin kuinka tärkeänä pidän taidetta ja taiteilijana olemista omassa elämässäni ja yhteiskunnassa. Taiteilijan vapautta ja vastuuta.

ASIASANAT:

Kuvataidetaide, piirustus, maalaus, intuitio, improvisointi

ABSTRACT

Turku University of Applied Sciences

Fine Arts| Painting

Date: 30 October 2009 | Number of Pages: 22

Instructors: Ilona Tanskanen, Taina Erävaara

Erkki Nampajärvi

Why I do, what I do?

My thesis studies who I am as an artist. My aim was to reveal some important techniques and methods that I use. To reveal such things I had to tell something from my background. What were the reasons why I chose to be an artist? One important artform for me is drawing. It helps me to express my feelings and it can be a useful tool for the criticism of our society. Artist has freedoms and responsibilities.

The main topic of this thesis was improvisation and how to trust your intuition. Useful method for me was to draw very fast and spontaneously, so the topic came from the subconscious. I found that ballpoint pen, ink and water soluble pencils were the most suitable for spontaneous drawing style. It also brings the original form of art, which may be hard, but not impossible to interpret. I showed with four example pictures how I construct one of my artwork in timeline and my personal thoughts about each state of the drawing.

I approached this thesis with personal opinions and views. The results showed that it is very important to trust your inner intuition. It has positive effects on art and on life as a whole.

SISÄLTÖ

1 KUKA OLEN?	1
1.1 Henkilöhistoriaa	1
1.2 Ammatin mielekkyys	3
1.3 Piirtäminen	4
1.4 Maalaus	6
1.5 Tekotapaa	7
2 LUOVUUS	10
2.1 Tulkintaa	10
2.2 Omaperäisyys	12
2.3 Intuitio	13
2.4 Lopuksi	14
KUVALUETTELO	16
LÄHTEET	18

1 Kuka olen?

1.1 Henkilöhistoriaa

1980-luvun loppupuoliskolla piirtelimme serkkuni kanssa ninjataloja isoille paperiarkeille. Nämä talot olivat väkivaltaisia ansoineen ja esteineen. Tikku-ukot juoksentelivat ympäri taloa ja hyvin usein lankesivat ansaan esimerkiksi kuoppaan, jossa oli teräviä seipäitä. Olimme tuolloin noin 5–7 vuotiaita. Leikissä oli hienoa yllätyksellisyys ja liike, tavallaan kuin oma animaatiomme. Käytän yhä tuontapaista metodia piirtäessäni. Jonkin asteista väkivaltaa on aina ollut mukana tekeleissäni. Ala-asteella muistan piirrelleeni puukoilla lävistettyjä lihaskimppuja. Matkin kaikenlaisia sarjakuvia hyvin paljon. Katselin myös paljon ikätovereideni piirroksia ja sain myös niistä vaikutteita. Joka tapauksessa piirtäminen on ollut minulle aina jotain erityisen tärkeää. Se taitaa olla paras kanava millä voin purkaa mieltäni ja ajatuksiani.

Ikää tullessa hieman lisää koulukirjat alkoivat täyttyä kaikenlaisista symboleista ja metalli-yhtyeiden logoista. Lisäksi piirroksiin tuli alkeellista seksuaalisuutta. Pieru-kakka ja tissi huumori osuivat ja upposivat. Myrkky-sarjakuvalehden hahmoja kopioin ahkerasti, taisinpa piirrellä muutaman sarjakuvan itsekin. Nämä olivat oudon surrealistisia ja sekavia. Muistan tehneeni niitä ylä-asteen luokkalehteen. Mietin millaista sarjakuvaa tekisin, enhän osannut mitään. Päätin alkaa vaan tekemään. Eräs tarina alkoi jostain kankeasta ideasta: invalidi pyörätuolissa matkalla kouluun. Keskivaiheilla tarinaa kuvissa alkoi tapahtua omituisuuksia. Viiva alkoi karkailla, ja ruutuun ilmestyi kaikkea kummallista. Päähenkilön pää venyi tms. Tämä kasvoi ruutu ruudulta ja päättyi lopulta täyteen kaaokseen. Kertomukset olivat noin 2–3 sivua pitkiä.

Olin lapsena ja nuorena aikailla herkkätunteinen. Tämä heijastui varmaankin useista muutoista paikkakunnilta toisille, joita ala- ja ylä-asteella koin. Jouduin sopeutumaan aina uusiin olosuhteisiin ja tapoihin. Paikkakunnat olivat pieniä maaseutukyliä Rovaniemellä, Torniossa ja Kemijärvellä. Herkkänahkaisuuteni takia jouduin usein tappeluihin. Tappelun jälkeen sovintoa tehdessä huomasin, ettei tuo riitapukari niin

hölmö olekaan. Näin sain parhaat ystäväni ja löysin paikkani kaveripiireistä. Pidän moniin yhteyttä vieläkin. Tunsin kuitenkin olevani ulkopuolinen kaikkialla, enhän ollut lähtöisin samalta kylältä. Maailma oli pieni ala- ja ylä-asteella. Aloin myös purkaa epävarmuuttani ja ahdistustani piirustuksiin. Tapa tuntui jotenkin luontevalta, enkä sitä tuolloin sen kummemmin miettinyt. Huomasin kyllä, että ikätoverini olivat kiinnostuneita tekemistäni pilakuvista ja tunsin olevani hyvä kuvaamataidossa. Se oli ainoa kouluaine minkä koin omakseni. Esimerkiksi liikunta oli kivaa melkeinpä kaikkien mielestä. En ole kuitenkaan ikinä saanut liikunnasta samanlaista nautintoa kuin kuvaamataidosta, vaikka nuorena urheilinkin paljon. Piirustus oli vapaata, ainakin kotona.

Muistan erään hetken kun olin noin kymmenvuotias. Olin todella suuttunut kun äitini ja isäpuoleni ilmoittivat, että myymme talomme Rovaniemellä. Suunnitelma oli muuttaa Tornioon ja perustaa maatila. Tunsin etten enää ikinä näe kavereitani ja uudessa kaupungissa ei voi missään nimessä olla kivaa. Piirsin vanhemmistani pilakuvat jossa oli kommentti: On kiva muuttaa maalle, että saa rauhassa huutaa PERKELE! Muistan painaneeni kynää niin paljon, että paperi repeili. Lukitsin piirroksen kaappiini, mutta taisin hävittää sen myöhemmin häpeissäni. Harmi sinällään, nykyään olisi todella hauska nähdä se. Olen aina käyttänyt samaa vimmaa piirtäessäni. Nykyäänkin voin vaipua samankaltaiseen olotilaan tehdessäni maalauksia tai piirustuksia.

Viime vuosina kuvataidetta opiskellessani olen aina pyrkinyt johonkin muuhun tekemistapaan. En ole luottanut itseäni tai tuntenut itseäni tarpeeksi hyvin. Tuo vimma on aina ollut, mutten ole osannut kunnolla valjastaa sitä. Vuoden 2008–2009 talven aikana aloin päästä jyvälle siitä, mikä on minulle sopivin tapa tehdä. Aloin lukea tuolloin Keith Johnstoneen näyttelijöille ja näytelmäkirjailijoille suunnattua opetuskirjaa nimeltä Impro. Huomasin osan metodeista olevan juuri sitä, mitä itse käytän. En vain ollut tiedostanut sitä kovin hyvin tai en ollut luottanut tekniikkaan. Aloin kiinnostumaan kaikenlaisista taiteilijoista, jotka tekevät kokonaan tai osittain taidetta improvisoimalla. Eräs suuri vaikuttaja on elokuvaohjaaja David Lynch. Olen lukenut hänestä haastatteluja liittyen hänen työskentelytapoihin, ne tuntuvat olevan läheisiä omaan tekemiseeni nähden. Lynch kertoo meditoivansa päivittäin useaan kertaan kaksikymmentä minuuttia kerrallaan. Itse en tätä harrasta, mutta tärkeänä näen hänen luottamuksensa intuition voimaan. Perehdyin aiheeseen tarkemmin hiukan myöhemmin tekstissäni.

1.2 Ammatin mielekkyys

En miettinyt paljoakaan lapsena, miksi alan isona. Noin viisivuotiaana muistan halunneeni rokkitähdeksi, ne jätkät olivat mielestäni niin kovia, etteivät he käy edes vessassa. Haave taisi unohtua Europe-yhtyeen laskun mukana. Ylä-asteella näin dokumentin englantilaisesta työttömästä narkkarista, joka maalaili tauluja saadakseen rahaa huumeisiin. Dokumentin ”sankarin” elämäntyylissä oli jotain tavattoman kiehtovaa. En tietenkään halunnut narkomaaniksi, mutta oma aika ja päätäntävalta tuntuivat hyvin tärkeältä. Noihin aikoihin varmaankin olen alkanut hakeutua taiteelliseen ammattiin, vaikkakaan sitä suoraan ehkä tiedostamatta. Olen vain tuntenut sen vetovoiman. Lukion jälkeen tiesin jo varmasti, että alan taiteilijaksi. Huolimatta äitini ymmärrettävästä hienoisesta vastustamisesta alkutaipaleella, olen saanut onneksi perheeltäni pelkkää tukea.

Olen ollut monessa eri työpaikassa, missään en ole viihtynyt hyvin. Monia hanttihommia olen suorastaan vihannut. En työn fyysisyyden tai henkisen raskauden takia. Pidän esimerkiksi remonttitöistä, mutta vain jos teen sitä tuttavilleni ja tunnen olevani avuksi heille. En palkan takia. Useimmissa ”oikeissa” työpaikoissa tunnen olevani vanki. Joudun määräämään pakosta elämänrytmiäni. Muutenkin päivät tuntuvat valuvan hukkaan ja illalla olen niin väsynyt, etten jaksa tehdä yhtään mitään hyödyllistä itselleni. Mieluiten hoidan pakolliset rahantarpeeni esimerkiksi laivan tiskaajana, viikko tauotonta työtä, jonka jälkeen viikko vapaata, omaa aikaa.

Taiteilijan tuoman ammatillisen vapauden avulla voin pohtia ja taiteilla itselleni tärkeitä asioita. Ensinnäkin taiteilija pystyy elämään ainakin osittain omaehtoisesti. Minulla on päätösvalta, mitä teen ja milloin käytännössä toki kohtaa monenmoisia ongelmia. Rahattomuus jne. Joka tapauksessa ammatin suoma vapaus ja vastuu kiehtovat minua. Tunnen olevani myös hyvä, tai ainakin kehityskelpoinen ammatissani ja koen työni tärkeäksi itselleni ja yhteisölleni. Yhteiskunnassa pitää mielestäni olla henkilöitä, jotka tarkastelevat yhteisöä tavallaan sisä- ja ulkopuolelta. Heidän pitää kommentoida, pohtia, unelmoida ja herättää kaikenlaisia kysymyksiä. Näin osaltamme kehitämme yhteiskuntaamme ja elämäntapaamme. Esimerkiksi Realismin synty maalaustaiteessa 1800-luvun puolivälin tienoilla auttoi osittain muiden tärkeiden virtausten mukana parantamaan ja kehittämään silloisia todella epätasa-arvoisia teollisuusyhteiskuntia. Taiteilijat pohtivat ja kuvasivat omalta osaltaan epäkohtia, jotka alkoivat pikkuhiljaa

parantua: lapsityövoiman kieltäminen, 8-tunnin työpäivät ja tasa-arvo sukupuolten suhteen, näin esimerkkeinä mainitakseni. Useat taiteilijat elivät ja elävät nykyäänkin yhteisöjen ja vallalla olevien moraalikäsitysten ulkopuolella. Jos näitä ”boheemeja” ja toisinajatteliijoita ei olisi ollut, voisi vieläkin olla valloillaan monet 1800-luvun moraalikäsitykset: nainen ei ole kykenevä tekemään omia päätöksiään, jumalaa ja hallitsevaa luokkaa ei saa kyseenalaistaa ja ylipäättään kaikenlainen vapaa-ajattelu olisi pahasta, muutamia mainitakseni. Yhteiskunta ei ole ikinä valmis, se on jatkuvassa muutostilassa, joten asioiden tarkkailu eri näkökulmista säilyttää edelleen tärkeytensä.

Ihmisenä oleminen ja sen tutkiminen on myös osa taiteilijan työtä. Miten kertoa sellaisia ajatuksia ja tunteita, mitä ei voi kirjoittaa eikä lausua? Taiteessa on ollut aina jotain syvää voimaa, mitä emme kykene selittämään. Me pystymme vain tuntemaan sen. Maailmankaikkeudessa sekä ihmisessä itsessään on paljon mysteereitä ja tutkittavaa jäljellä, haluan tutkia sitä omalla tavallani. Esimerkiksi tietoisuuden rakentuminen ja kuinka paljon oikeastaan toimimme alkukantaisten vaistojemme varassa? Miksi teoksistani tulee yleensä groteskeja tai muuten ”yleisen” säädyllyisyyden rajoja koettelevia, vaikka en aina tiedostaen pyri siihen suuntaan? Kykenemme olemaan äärimmäisen rakastavia ja äärimmäisen väkivaltaisia, riippuen tilanteesta. Kukaan ei voi varmasti sanoa miten käyttäytyisi tietyissä tilanteissa, jossa on esimerkiksi oma tai lähimmäisten henki kyseessä. Onko taide minulle vain tapa purkaa väkivaltaisuuttani, joka meissä kaikissa on? Etten juoksisi puukon kanssa kadulla, tai tappelisi nakkikioskilla. Ei. Taide on osittain myös terapiaa, mutta tekemisilleni täytyy olla jokin syvempikin lähtökohta. Pyrin erittelemään näitä syitä myöhemmissä luvuissa.

1.3 Piirtäminen

Minuun teki lapsena ja nuorena vaikutuksen Albrecht Durerin metalligrafiikka vihkonen, joka tuli äidilleni Johan Sebastian Bach: Matthäus-Passion LP-levyn mukana. Kuvat ovat painettu vihreänsävyisiksi ja olivat hyvin tunnelatautuneita asentoineen ja hulmuavine vaatekappaleineen Teosten ”kulunut” pinta ja historia-aiheet ovat myös olleet lähellä sydäntäni. Nämä kuvat ovat jääneet kummittelemaan mieleeni ja yritin jäljitellä niitä nuorempana poimimalla osia ja hahmoja teoksista. En ollut kovin tyytyväinen lopputuloksiin, jälkeä ei saanut millään samanlaiseksi lyijykynillä, eikä puuväreillä. Olen noista ajoista lähtien yrittänyt etsiä luontevinta välinettä jolla piirtää.

Kuva 1. Albrecht Dürer: Jesus on the Cross (Archiv Produktion, Berlin 1980)

Eräänä päivänä tajusin jotain varastofirmassa Helsingissä, jossa olin kesätöissä vuonna 2005. Tapasin piirrellä kuulakärkikynällä lappusille ajankuluksi, kaikkea mitä mieleen juolahtaa. Tavallaan sitä kun ihmiset puhuvat puhelimesta ystäviensä kanssa ja samalla piirtelee abstraktioita muistilappuseen. Tällä kertaa lappuset olivat hiukan isompia ja niihin ilmestyi ihmismäisiä hahmoja. Innostuin kuulakärkikynän käytettävyydestä. Olin toki ennenkin piirrellyt niillä, mutta nyt vasta oivalsin että se taipuu tahtoni mukaisesti ja "virheistä" seuraa jotain mielenkiintoista: lisäraajoja, silmiä, päitä tms. Tuosta lähtien olen yrittänyt hioa ja löytää tuosta välineestä uusia puolia, olen myös yrittänyt kasvattaa teosten kokoa a4:sta metrien leveyksiin. Mukaan piirroksiin on tullut tussia, mustetta, mustaa ja harmaata puuväriä, lähes kaikenlaisia piirtimiä.

Pidän piirtämisestä erityisesti sen improvisointiin sopivuuden kannalta. Kuulakärkikynä liukuu kaikkiin ilmasuuntiin katkeamatta, ja sillä voi piirtää hyvin nopeaa. Kun piirrän nopeaa, en ehdi miettiä mitä piirrän, tosin sanoen teos kumpuaa alitajunnastani ja rakentuu itsestään. Toki joudun joskus pysähtymään ja sovittamaan palasia yhteen. Olen tutustunut metalligrafiikkaan eri taidekouluissa. Innostuin varsinkin kuivaneulalla piirtämisestä. Grafiikassa on kuitenkin monia eri työvaiheita, joista en pidä. Kokoerot

papereissa ja piirtimien liike eivät tunnu samalta kuin normaalissa piirtämisessä, lisäksi grafiikan hitaus ja eri vaiheet tuntuvat rajoittavilta. Grafiikalla saa tosin paljon mehevämpää jälkeä ja viivaa kuin esimerkiksi mustekynällä.

1.4 Maalaus

Ollessani yläasteella jouduin maalaamaan vesiväreillä maisemakuvan ulkona. Inhosin maalaamista. Värit eivät käyttäytyneet yhtään niin kuin halusin ja kaikesta tuli sotkua. Tätä jatkui pitkälle lukioaikoihin, jolloin sain maalata ensikerran akryyleillä ja öljyväreillä. Eihän se silloinkaan luonnistunut kovin hyvin, mutta mieleni muuttui ja aloin harjoitella tekniikoita. Olen vieläkin harjoittelemisen tiellä, tulen olemaan varmaan vielä vanhuksenakin. Maalaus on vaikeaa, haastavaa ja turhauttavaa. Mutta mikä tunne se on kun joskus palaset loksahtavat kohdalleen! Se palkitsee kaiken vaivan.

Kokeilen vieläkin kaikenlaisia yhdistelmiä eri maaleilla ja tekniikoilla, enkä halua lopettaa etsimistä. Öljyvärit tuntuvat kuitenkin olevan, ainakin toistaiseksi luontevin tapa maalata. Maalien käsiteltävyys ja kerroksellisuus miellyttävät minua. Voin muokata muotoja loputtomiin, mikä on samalla kirous. Teokset eivät tuppaa valmistumaan, vaan jäävät roikkumaan kun menetän mielenkiintoni niitä kohtaan. Saatan palata niiden pariin paljon myöhemmin ja täysin eri asenteella.

Öljyväreillä voi saada aikaan realistista jälkeä, jota on mielenkiintoista yhdistää johonkin luonnottomaan, vääristyneeseen maailmaan. En ole saavuttanut muilla maaleilla samaa outouden tunnetta, jota yleensä maalauksillani tavoittelen. Öljyväreihin liittyy pitkä historia ja on hieno tunne jatkaa niillä tekemisen perinteitä. Siltikään en kuitenkaan halua lukkiutua yhteen tapaan tehdä maalauksia.

Aloitan usein maalauksen jostain lähtökohdasta esimerkiksi: valokuvasta, asennosta tms. Ihminen tai ihmishahmo on mukana lähes aina. Teen ensimmäiset kerrokset orjallisesti lähtökohdan mukaan, jonka jälkeen päästän spontaaniuden valloilleen. Useiden maailmojen yhdistelmä näkyy yleensä taulun henkilössä tai henkilöissä. Saatan muotoilla loputtomiin asti kättä tai kasvoja, ne tuntuvat muuttuvan koko ajan. Tätä voisi verrata elämään ylipäätään. Luonnonlait ovat todellista, mutta silti maailma on täynnä kaikenlaista outoa ja toistaiseksi selittämätöntä. Joskus on kiinnostavaa valokuvata kuinka maalaus elää elämänsä kaikkine ilmeineen ja eleineen.

On hienoa saada aikaan haltioitumisen tunne kun päästää irti kontrollista. En välitä mistään mitään, aika juoksee todella nopeaa. Tunti tuntuu muutamalta minuutilta. Välillä tunnen räjähtäväni, kaikki liikkeen alkavat sulautua harmonisiksi. Olen kuin transsissa ja sitä voi jatkua tunteja.

Alitajuinen maailmani tuntuu olevan ekspressiivinen ja surullinen samaan aikaan. Mustaa huumoriakin sieltä löytyy. Maalauksen henkilöt ovat ehkä kokeneet kovia tai toisaalta heidän sisällään on syvä raivo tai suru. Tämä tunne voi olla lukkiutunut heidän sisälleen ja se heijastuu heidän kasvoistaan ja asennoistaan. Tunnen olevani sisäisesti tasapainoinen henkilö, mutta minua ei silti kiinnosta tehdä onnellisia ihmisiä kauniissa ympäristöissään. Jos näin päädyn maalaamaan syystä tai toisesta, maalauksiin tulee tahatonta ironiaa tai muuta ristiriitaa. En yksinkertaisesti voi maalata "tunteetta". Taulussa pitää olla jotain ravisuttavaa, tunteita herättävää. Voi olla ihmisistä jotka ovat kauniita ja ulkoapäin onnellisia, mutta sisäisesti sieluttomia ja tyhjiä. En koe sellaisia henkilöitä todellisiksi. Sama pätee maalauksiin. Kuvaan sisäistä todellisuutta sellaisena kun sen tunnen, sitä ei voi sanoin selittää eikä kirjoittaa. Tämänhetkiset maalaukseni ovat kuin tunteenpurkauksia jostain syvältä sisästäni. Erona piirustuksiini, koen maalaukset enemmän henkilökohtaiseksi, ehkä niiden henkilöhahmojen vähyyden takia.

1.5 Tekotapaa

Pyrin aloittamaan tämän (kirjoitus) hetkiset piirustukseni piirtämällä sen mikä ensimmäisenä mieleen juolahtaa. Tämä on melko tärkeä vaihe, sillä tuosta oliosta tms. lähtee muut ideat rönsyilemään. Piirustus ikään kuin kasvaa tuon alun ympärille. Siitä ei välttämättä kuitenkaan synny teoksen keskeistä tai huomattavinta osaa. Pyrin olemaan ahdistumatta, vaikka alku onkin hankalaa. Isokokoinen paperi on tyhjillään ja hahmo tai muoto ikään kuin lilluu paperilla kiinnittymättä mihinkään. Piirrosjälki voi näyttää rumalta ja tyhjänpäiväiseltä. Tässä kohdassa huomaan kun mietin liikaa lopputulosta ja ideat karkaavat saman tien. Tekemisestä menee heti maku ja into. Jaksan tätä alkuvaikeutta yleensä noin tunnin, jonka jälkeen laitan työn piiloon ja jatkan jotain valmiimmassa vaiheessa olevaa tekelettä innolla.

Seuraavina päivinä kuitenkin uudesta työstä on se alkujännitys pois ja voin jatkaa piirtämistä. Tällöin tekemiseen löytyy ilo ja ideat alkavat sinkoilla. Teos alkaa kasata itse itseään kerros kerrokselta. Näin lopulta huomaan, ettei lopputulosta kannata miettiä liikaa. Annan vain kynän liukua ja katson mitä tapahtuu. Hetkittäisiä väliahdistuksia toki tulee, mutta niihin osaa suhtautua ja siirtää työ taas hetkellisesti pois silmistä ja mielestä.

Piirrosjälki voi olla yksityiskohtaista nysväämistä pienellä alueella tai suuria linjoja koko pinnalla. Tekotapa riippuu monesti sen hetkisestä olotilasta. Usein aloitan pienien alueiden ja yksityiskohtien rakentelusta. Mustekynä soveltuu erinomaisesti tällaiseen tasaiseen ja kevyeen jälkeen. Pystyn nopeasti muuttamaan muotoja mieleni mukaan. Mustekynällä on kuitenkin ongelmansa tehdessä isoja pintoja. Tuntuu loputtomalta pitkältä prosessilta saada edes pieni alue valmiiksi viivojen ohuuden takia. Kun turrun tähän, käytän puuvärejä ja mustetta isompien pintojen rakenteluun. Musteella voi tehdä monipuolisesti erilaisia jälkiä laajoille pinnoille. Sillä voi piirtää terävästi tai leveästi, sitä voi sekoittaa veteen akvarellimaisesti tai vaikkapa painaa eri materiaaleilla paperille. Huolimatta musteen mukavuuksista, kohtaan usein myös ongelmia sen kanssa. Innostuessani voin sotkea koko paperin, jota on vaikea perua. Teos voi mennä tukkoon ja mustetta on melkein mahdotonta pestä pois. Joudun siis jollaintapaa olemaan varovainen, ainakin musteen kanssa lavertaessa. En koe musteen käyttöä tällä tavoin kovin spontaaniksi tavaksi tehdä. Läiskistä ja muista pienistä osasista toki löytyy uusia ideoita työhön. Vahingot ovatkin yksi olennainen osa, millaiseksi piirros määräytyy. En koe ”virheitä” tällöin rajoittavaksi, vaan rikastuttavaksi tekijäksi.

Pidän myös vesiliukoisilla puuväreillä piirtämisestä. Näillä pystyy tekemään yksityiskohtaista tai kohtuullisen laajaa pintaa melko vaivattomasti. Vesiliukoisella puuvärillä voi piirtää kuivaa ja kerroksellista viivaa tai kastamalla veteen sillä saa akvarellimaista jälkeä. Tässä ei kuitenkaan ole niin suurta vaaraa tuhota teosta.

Oikeiden paperilaatujen löytäminen on olennaisen tärkeää millainen teoksesta muotoutuu. Tasapintaisille paperilaaduille saa tarkkaa, mutta monesti hiukan klinistä jälkeä minun makuuni. Yleensä nämä paperit ovat ohuita ja niiden käyttömahdollisuudet ovat rajalliset. 320-grammainen akvarellipaperi on yksi suosikeistani. Sen pinta on rouheahkoa, sitä voi kuluttaa ja se kestää runsaammankin vedenkäytön menemättä ryppyiseksi.

Yritän oppia joka päivä joitain pieniä oivalluksia miten kynä käyttäytyy tai millä tavoin saa erilaisia jälkiä. Pienenkin asian oivaltaminen tuottaa päiviksi iloa. Näitä pieniä oivalluksia yhdistelemällä löytää uusia polkuja ja kokonaisuuksia. Tämä on loputon kaivo, kaikki riippuu siitä kuinka oppivainen haluan olla.

Pyrin osoittamaan seuraavassa kolmessa esimerkissä erään teoksen kehitysvaiheita. Kuvat sijaitsevat sivuilla 16–17.

Kuva 2.

Tässä vaiheessa alku on tehty pitkälti mustalla kuulakärkikynällä, jonka jälkeen teos tuntui jumiutuvan paikoilleen. Yksityiskohtien puurtaminen tuntui väkinäiseltä, mutten uskaltanut heti lähteä rikkomaan kokonaisuutta ja teoksen näennäistä yhdenmukaisuutta, jolta teos tuolloin mielestäni tuntui. Tympääntyneenä laitoin piirustuksen piiloon kypsymään.

Kuva 3.

Noin viikon jälkeen selailin taidekirjoja ja huomasin yhtäkkiä erään hienon ja ekspressiivisen Arnulf Rainerin grafiikkatyön, joka oli kauttaaltaan tumma. Samassa oivalsin, että oma työni tuntui aivan liian vaalealta, eivätkä hahmot kiinnittyneet mihinkään. Otin piirroksen taas esiin ja tunsin, että piirrokseen on lisättävä mustaa puuväriä reilusti. Tästä suttaamisesta syntyi muotoja koko paperin alueelle. Näin sain piirustukseen eri vivahteita alun teräväpiirteisistä henkilöistä rennompaan jälkeen mustilla alueilla. Lisäksi piirrokseen alkoi kehittyä maisemaa mihin henkilöt liittyvät.

Kuvat 4–5.

Jatkoin alueiden ja yksityiskohtien viimeistelyä. Tämä vaihe on yleensä melko mekaanista ja tylsää. Tämän työn kohdalla en enää lopussa lähtenyt lisäämään paljoakaan uusia asioita. Tyydyin muokkaamaan valmista pintaa ja yhdentämään työn osia esimerkiksi tekemällä perspektiivin tapaista viivoitusta. Tunsin, ettei piirros tarvitse enempää tapahtumia. Uudet pinnat ja tapahtumat olisivat muuttaneet teoksen luonteen täysin ja sitä en halunnut enää muuttaa. Lopettaminen on minulle aika vaikeaa. Nyt kun laitan teoksen pois silmistä kuukaudeksi tai pariaksi näen sen uusin silmin ja todennäköisesti valmiimpana kuin aikaisemmin.

2 Luovuus

2.1 Tulkintaa

On ilo seurata teoksen kehitystä ja ”tarinan” kulkua. En yleensä tiedosta, mitä teos tekohetkellä käsittelee, mutta jälkeenpäin saatan löytää itselleni jonkin lukutavan tai merkityksen. En kuitenkaan halua sitoa tulkintaa liikaa mihinkään tiettyyn valmiiksi pureskeltuun muottiin. Haluan löytää ja tutustua teokseen syvemmin ja löytää siitä uusia puolia. Liiallinen selittely ja analysointi latistavat mielestäni monia töitä, sillä mikään ei ole mielestäni yksiselitteistä tai tulkinnaista oikeassa elämässäkään. Katsontatapoja on niin monia kuin on katselijoitakin. Tämän lisäksi tulkinta on sidottu katselijan kulttuuritaustoihin ja vallitsevaan yhteiskuntaan. Teoksen merkitys ja sanoma voi muuttua paljonkin aikojen kuluessa.

Aiheet rakentuvat siis itsestään ja löydän jonkun katsontakannan tai tarinan teoksen valmistuttua, en tosin aina. Teoksissa esiintyy kuitenkin joitain tiettyjä elementtejä sekä aihepiirejä joista pidän. Musta huumori, liike, seksuaalisuus, tuhoutuminen, sekasorto ja ihmishahmot ovat lähes aina teoksissa mukana. Tämä sekoittuu monesti abstrakteihin elementteihin. Täysin abstraktia en koe luonnolliseksi tehdä, osittain tuttuja elementtejä on jotenkin helpompi lähestyä. Piirrokseen tulee yleensä paljon väkeä ja yksityiskohtia, jotka voivat sekoittua yhdeksi. Nämä hahmot elävät tuossa maailmassa, jossa voi tapahtua mitä tahansa. Se voi olla aika turvaton paikka. Kaikki henkilöt tuntuvat olevan täynnä mielipuolisia ja hulluja tunteita. Se voi ehkä kuvastaa miten usein koen maailman ja yhteiskunnan.

Taiteilijoiden yksi tehtävä on mielestäni kuvata vallitsevaa yhteiskuntaa ja aikaa mitä elämme. Näin ovat tehneet edeltäjäamme ja myös me, tarkoituksellisesti tai tarkoituksettomasti. Piirroksistani voi heijastua oman aikamme hajanaisuus, väkivaltaisuus, ahneus ja piittaamattomuus. Globaalisti maailma yhdentyy, mutta ihmiset tuntuvat sulkeutuvan omiin mielensä bunkkereihin. Samalla suurin osa ihmisistä jätetään kokonaan kaiken aineellisen vaurauden ulkopuolelle. Mikään ei tunnu vaikuttavan mihinkään, millään ei tunnu olevan mitään väliä. Valtaväestö kuulee

onnettomuuksista ja katastrofeista joka päivä ja siihen on turruttu. Kunhan mitään pahaa ei tapahdu omilla kotinurkilla. En todellakaan ole itse mikään pyhimys, vaikka mietinkin mitä maailmassa tapahtuu, en tunne auttavani tai tekeväni asialle kuitenkaan yhtään mitään. On helpompi mesota piirtäessä ja purkaa paperille toivottomuutta, kuin oikeasti etsiä kanavia millä voisi konkreettisesti auttaa. Toki taiteellaan voi kommentoida ja kritisoida, mutten halua juurruttaa tekemisiäni pelkäksi politiikaksi.

”Usein käy niin, että tekijällä on näkemys teoksensa aatteellisesta sisällöstä, mutta tämä näkemys on lapsellisen yksinkertainen ja yksipuolinen, usein jopa täysin harhautunut kuvitelma ja teoksesta on luettavissa ja koettavissa tähän taiteilijan tietoiseen selitykseen verrattuna paljon rikkaampi sisältö. Tämä on hieno ilmiö: Se on taiteilijana onnistumista: hyvä teos on tekijäänsä viisaampi. Ilmiö paljastaa myös, miten tärkeää on, että varsinkin yleisö pystyy lähestymään taideteosta kriittisesti, filosofis-poliittiseen pohdiskelun kautta. Muuten teoksen tekijäänsä suurempaa viisaus jää helposti nauttimatta.”¹

Haluan, että töitani voi lähestyä monelta eri kannalta. Teoksista on kiinnostava löytää monia tasoja sekä piilokuvia. Tapahtumat ovat kuin unia, yhtä aikaa tuttuja ja tuntemattomia vailla päämäärää ja tarkoitusta. Aika on hävinnyt. Teoksissa ei ole alkua eikä loppua, se ei sijaitse nykyhetkessäkään. Ne voivat olla väläyksiä jostain mikä voisi olla. Me elämme ja aistimme ympäröivän todellisuutemme, mutta yhtälailla päämäärättöminä tai tarkoitusta vailla. Vaikka olemme tottuneet tiettyihin lainalaisuuksiin, voimme löytää arkisistakin asioista outoa ja tuntematonta. Voin esimerkiksi herätä yöllä ja unen puolimaastossa katsoa tuolilla lojuvaa vaatekasaa, joka näyttää ihmiseltä tai oliolta. Tajuttuani sen vaatekasaksi, voin silti jäädä tuijottamaan sitä. Vaatekasa-olio-vaatekasa jne. Tällaiset monitasoiset katsontatavat todellisuuteen voivat lisätä elämän mielekkyyttä ja jännitystä.

”Todellisuuden salaperäisyys on VALTAVAN JÄNNÄ asia. On huikeaa, että ihmissilmä ei havaitse maailman kaikkia tapahtumia. Voimme myös tulkita näkemäämme väärin. Jos näet miehen kävelevän yöllä ikkunasi ohi keppi kädessään, oma havaintosi voi olla täysin paikkansapitävä. Mutta yleensä oma mielikuva on totuutta jännittävämpi.

¹ Mäki 2005/2009, 284.

Tapahtumakokonaisuudesta irronneet sirpaleet ovat kiinnostavia, koska ne aktivoivat mielikuvituksen katsoja voi kuvitella loput.”²

2.2 Omaperäisyys

Jotkut voivat kokea teokseni ahdistaviksi tai uhkaaviksi. Itse koen asian eri tavalla. Jokainen ihminen sensuroi jatkuvasti ajatuksiaan, jotka voivat paljastaa liikaa henkilön todellisesta luonteesta. Ihmiset ovat oppineet suodattamaan seksuaaliset ja absurdeimmat ajatuksensa, ihan hyvästä syystäkin. Nämä ”tiedostamattomat” ajatukset ja mielleyhtymät kuuluvat kuitenkin ihmisluontoon, emmekä voi niille mitään. Emme ole vastuussa siitä mitä mieleemme meille syöttää. Sensuuri auttaa meitä normaalissa ihmistenvälisessä kanssakäymisessä, näin ollen hullun leimaa ei tarvitse pelätä. Tässä on kuitenkin koukku. Suodatetut ja sensuroidut ajatukset ovat yleensä hyvin tylsiä ja itsestään selviä. Taiteessa tämälantapainen sensuuri voi olla hyvinkin tuhoisaa. Mielenkiintoiseen taideteokseen kuuluu mielestäni ainakin omaperäisyys ja rehellisyys. On hyvin vaikeaa tehdä luovia ratkaisuja jos ei ole rehellinen itselleen ja ajatuksilleen.

”Taiteilija, joka on inspiroitunut, toimii *itsestään selvästi*. Hän ei tee päätöksiä, hän ei vertaile kahta ideaa keskenään. Hän hyväksyy ensimmäiset ajatuksensa.”³

Olen samaa mieltä Johnstonen kanssa. Mielestäni omaperäisyyden tietoinen tavoittelu on vaikeaa, ellei mahdotonta. Ikään kuin yrittäisit olla jotakin muuta mitä olet. En siis yritä olla omaperäinen, olemalla oma itseni olen taatusti erilainen kuin muut. Yritän siis tehdä teokseni itselleni helpoimmalla tavalla, miettimättä sitä miten taiteilija X tai Y tekisi tässä tilanteessa. En tietenkään kiellä ympäristön ja muiden ihmisten vaikutusta teoksiini, mutta näitä vaikutteita yhdistelemällä ja tulkitsemalla syntyy minun käsialani. Sisäistä ääntään kuuntelemalla asiat helpottuvat huomattavasti. Ensimmäiseen mieleen tulevaan ideaan luottaminen voi olla vaikeaa, mutta se on yleensä yllättävä ja mielenkiintoinen. Idean toteuttaminen on hankalaa piirtämisen tai maalauksen hitauden suhteen. Tämän takia pidän nopeista tekotavoista ja ratkaisuista joissa en ehdi miettiä miten toteutan idean. Annan kynän vain liikkua ja luotan siihen, että se onnistuu.

² Rodley 2002, 43.

³ Johnstone 1996, 87.

Aloittaessani maalausta tai piirustusta minulla ei ole hajuakaan lopputuloksesta. Asiat järjestyvät keskenään ikään kuin itsestään. Pysin tekemään sen mikä tuntuu oikealta. Olen tuhonnut monia töitäni yrittämällä tehdä jotain luovaa tai omaperäistä. Joskus itseensä luottaminen on vaivalloista työn tohinassa. Varsinkin pulmatilanteissa joissa palaset eivät loksahda kohdilleen. Teoksessa voi olla hyviä kohtia ja niiden uhraaminen kokonaisuuden kannalta on erityisen vaikeaa. Toisaalta voin mennä sekaisin, eikä mikään tunnu luonteelta. Tässä kohdassa pistän työn piiloon ja annan sen olla. Ratkaisu ongelmaan voi tulla täysin yllättäen kuukausienkin päästä. Aivomme työskentelevät taukoamatta ongelmanratkaisujen parissa usein tietämättämme, rationaalisen ajattelun ulkopuolella. Alitajunta omaa suuren varaston tietoa elämämme varrelta jonka hyödyntämistä ei missään nimessä pitäisi väheksyä.

2.3 Intuitio

”**Intuitio** on välitöntä tietämistä, jossa tieto tiedon kohteesta saavutetaan suoraan. Intuitiivinen tieto eroaa analyyttisestä tiedosta, joka sisältää käsitteellistä aineistoa. Intuitiivisen tiedon vastakohta on [abstrahoiva](#) tieto. Abstrahoiva tieto saavutetaan tietoisien analyysoivan ajatteluprosessin tuloksena. Sanaa "intuitio" on käytetty eri aikoina toisistaan poikkeavilla tavoilla. Intuitiota pidetään tärkeänä osana luovuutta.”⁴

”Luonnontieteellisen evolutiivisen selityksen mukaan intuitio voisi perustua aivojen tiedostamattomaan ja sanattomaan kykyyn kerätä ja käsitellä tietoa ja etsiä hankalasti havaittavia asiayhteyksiä. Kun aikaa on vähän ja tieto on puutteellista, intuitio voi olla oikea tapa ajatella. Intuitiota varten aivoissa on oma muistijärjestelmä alitajuisille muistoille, jotka ovat tietoisuuden tavoittamattomissa.”⁵

Mieltämme ja aivojen eri prosesseja on tutkittu jo Freudin ajoista lähtien, mutta silti ala on vielä nuori. Tulevaisuuden tutkimukset ja eri tieteenalojen yhdistymiset voivat muuttaa paljonkin käsitystämme mielestä ja sen toiminnasta. Haluan tutkia alaa, omalla tavallani, omaksi ilokseni. En ole tieteilijä, mutta voin yrittää perehtyä alaan oman

⁴ Wikipedia.

⁵ Wikipedia.

mieleni kautta. Kolumbus seurasi varmasti intuitiotaan kun hän lähti etsimään meritietä Intiaan Atlantin valtameren halki, tuntemattomille ja vaarallisille vesille. Vastoin odotuksiaan hän löysi Amerikan. Näin itsekin pyrin tutkimaan mieltäni, kuin löytöretkeilijä.

Intuiivinen tunne voi monesti sekoittua pakkomielteisiin tai pakonomaiseen mielihohteeseen. Näissä tunteissa vastaus on jo ennalta päätetty, tämä tunne ei luo rauhallista oloa ja pakottaa kiireellisyyteen. Ikään kuin ajatus katoaisi tai menettäisin jonkin suuren tilaisuuden. Nämä jättävät yleensä tyhjän olon, aivan kuten heräteostosta tehdessä. Hetkellistä euforiaa seuraa tyhjyys. Huomaan oikeanlaisen intuitiivisen tunteen tulevan pakottamatta. Tunne antaa aikaa ja luo levollisen ja rauhallisen mielen, kaikki järjestyy vielä hyvin.

Sisäisen äänen seuraaminen on mielestäni tärkeää elämässä yleensäkin. Rationaaliset ja yhteiskunnan tai perheen odotuksiin tehdyt päätökset eivät usein tuo elämän iloa tai onnea. Intuition ja oman itsensä kuuntelemisen tie tuntuu olleen tappiolla jo satoja vuosia. Rationaalinen järkeen perustuva yhteiskuntamme on tuonut meille paljon aineellista vaurautta ja tietomme maailmankaikkeudesta on kasvanut. Kuitenkin vanhan perhekeskeisen elämäntyylin hylkääminen on tuonut monille tyhjyyden ja tarkoituksettomuuden olon.

Monet ikäpolveni nuoret aikuiset ovat hukassa. Mahdollisuudet tehdä mitä itse haluaa, on varmasti suuremmat kuin koskaan. Tämä runsaus voi kuitenkin koitua ahdistukseksi jos ei tiedä mitä haluaa. Vertaamalla itseään muihin ahdistus vain lisääntyy. Tässä tilanteessa on mielestäni tärkeää olla rohkea ja etsiä oma tie, olkoon se mikä tahansa. Ihmiset voisivat toteuttaa monia haaveitaan luopumalla työkeskeisestä oravanpyörästään. Nälkään nyky-suomessa on jo aika vaikea kuolla. Nykymediassa ja rahan maailmassa toivotetaan luovuuden tärkeyttä, mutta tämä tuntuu olevan vain valjastettu aineellisen vaurauden tavoitteluun. Oikeaan onnen löytämiseen kuuluu mielestäni muiden huomioon ottaminen ja harvoin sisäinen ääni käskee sortamaan muita tai aiheuttamaan mielipahaa. Ahneus ja itsekkyyys ajavat tätä.

2.4 Lopuksi

Tämän tekstin kirjoittamisprosessin aikana monet ajatusprosessit ovat tulleet selvemmiksi minulle. Toimintani syyt ja seuraukset ovat nousseet esiin. Katsoessani taaksepäin näen selvän linjan töissäni ja kehityksessäni. Tämä ei ole ollut aina itsestään selvää ainakaan tietoisella tasolla, mutta syvällä sisimmässäni olen tuntenut olevani kuitenkin oikealla tiellä. Vaikeuksia ja haasteita tulee olemaan vielä paljon, se kuuluu asiaan ja siihen pitää osata suhtautua oikein. Onneksi on paljon asioita oppimatta ja tutkimatta, elämä tuntuu olevan vasta alussa. Tämä on ollut mukava "pakkopulla", jossa olen joutunut pohtimaan ja vieläpä kirjoittamaan omasta työskentelystä ja mielipiteistä. Mielipiteeni ja tekemismetodit eivät sinällään ole muuttuneet, mutta olen tullut niistä tietoisemmaksi. Itsevarmuuteni on kasvanut enkä enää hötkeyle tai kiirehdi.

Tulevaisuudessa työskentelyni tulee varmasti muuttumaan ja kehittymään eteenpäin, toivoisin niin. Tekniikka hioutuu ja uudet tuulet puhaltaa pääkoppaani. Olennaista kuitenkin on se ajattelumalli, mihin elämäni ja taiteeni rakentuu. Muuttuipa tekotapani improvisoinnista harkitsevampaan suuntaan tai vaikkapa lopetan kaiken taiteilun, tulen kuitenkin kuuntelemaan sydäntäni. Pyrin tekemään sen mikä tuntuu oikealta.

Kuvat

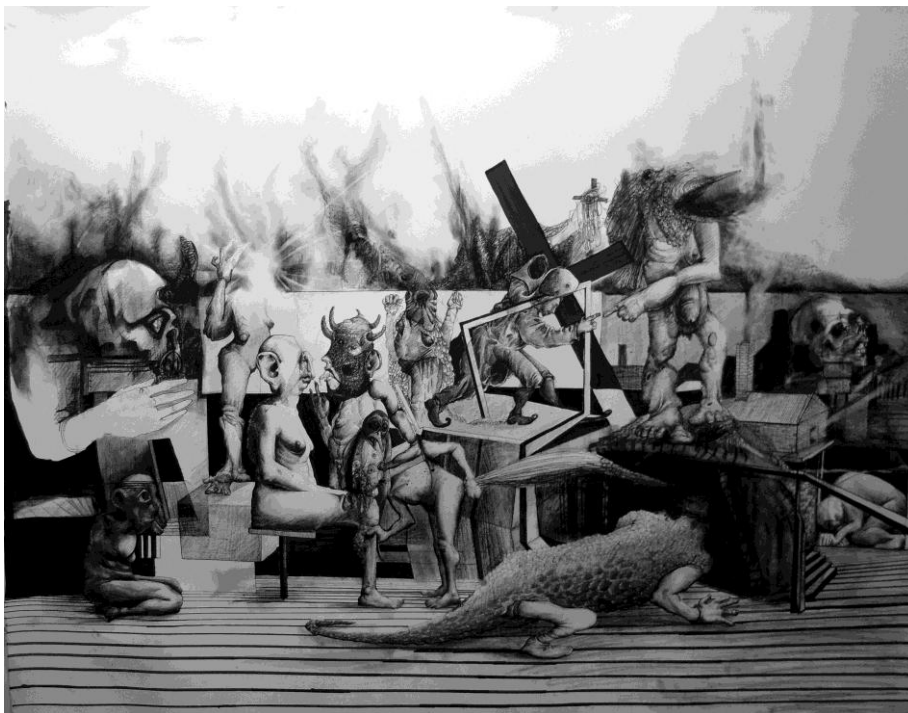
Kuva 2. "This is not happening III" 2009 120 x 60 cm.

Kuva 3. "This is not happening III" 2009 120 x 60 cm.

Kuva 4. "This is not happening III" 2009 120 x 60 cm.

Kuva 5. "This is not happening III" 2009 120 x 60 cm.

LÄHTEET

Johnstone, K. 1996. Impro. Improvisoinnista iloa elämään ja esiintymiseen. Kolmas painos. Suom. Routarinne S. Helsingin: Yliopistopaino.

Mäki, T. 2005/2009. Näkyvä pimeys, esseitä taiteesta, filosofiasta ja politiikasta. Toinen painos. Helsinki: Like & Kuvataideakatemia.

Rodley, C. 2002. Lynch on Lynch. Suom. Lehtinen, L. Toinen painos. Helsinki: Like.

Sähköiset lähteet:

Intuitio

[Viitattu 13.10 2009.] <http://fi.wikipedia.org/wiki/Intuitio>

[Viitattu 14.10 2009.] <http://fi.wikipedia.org/wiki/Intuitio>